Դանիել Վարուժան

Բեգաս

Ընկեր Մուրատին և իր ձիուն կայծակնավազ

Բե՛գաս, հրեղեն ձիս,
Երկնամուխ լեռն արևուն մեջ կը շողա
Ձերդ շափյուղա.
Իր կատարին աստղապսակ՝ պիտի զիս
Տանիս:
Ձետեղեցի քամակիդ ավասիկ թամբըդ՝ ծեփված
Ադամանդով,
Եվ դրրի սանձըդ՝ հյուսված
Շանթով.
Եվ նյուսիդ վրա զերդ մրրրիկ
Ես նետվեցա ավասիկ:
Դե՛հ, թող մտրակըս՝ հավետ լույսերու մեջ թաթախուն՝
Կողերուդ շուրջը սուլե օձի նըման գալարուն.
Եվ դուն
Անդունդերուն վըրայեն և վըրայեն ձյուներուն
Տար զիս
Արևո՛ւն:

Ահա դափրեց բարձունքն ի վեր բարձրավիզ.
Ռունգերն հրզոր բացվեցան
Լեռնեն իջնող պաղ քամիին հանդիման.

Եվ բաշերն իր լուսալիր
Եկան մինչև թևերուս մեջ փրրփրրիլ։
Գլուխն ընդվիզ
Ա՛յնքան հրպարտ կը բրռներ՝
Որ կը հրպեր
Կրզակիս։
Ու ան վարգե՛ց, վարգե՛ց, վարգե՛ց քառատրոփ…
Լեռը թրնդաց.
Կը ցայտեին սրմբակներեն ոսկեմած
Աստղեր բորբ.
Փապարներուն մեջ ամփոփ
Հրդի օձեր ձագերն իրենց վիժեցին,
Բայց իմ ձին
Լոկ կը լրսեր պինչերուն մեջ մրոընչող
Քամին։
Օ՜, երբուծն հույր՝ մրկանունքով բրլրավետ՝
Ուր արյունն իր զրսպրված հրրաբուխի պես հավետ
Կ'եռար։
Կ'ընդհատեր միշտ սեպերուն դեմ մրրրկաբար
Ու վերքերով կը պանծար։
Օ՜, պոչը իր լուսացրնցուղ, աղեղնաձև,
Որ գավակեն կը հոսեր
Ջերդ արև։
Օ՜, գլուխն իր պերճասոսորդ, մեծդի բիբերն՝ ուր կ'այրեր
Կարծես անհունն արփախայտ.
Եվ սրմբակներն ոսկեկուռ՝ որոնց ներքև իբրև պայտ
Լուսնկաներ գամեցի,
Ժայռերուն վրա Իտեալի մը պողպատ
Կ'երգեին երգն առնացի՝
Ջոր խրմելու համար ես սիրտրս բացի
Ջերդ ծովու
Խեցի։
Ու բարձրացա՜վ, բարձրացա՜վ

Վայրենարշավ.
Միշտ նորահայտ միջոցներ անակնկալ բացերու
Նայվածքն հագիվ ընդգրկած՝ արշավն ընդհուպ կը սպառեր
Լեռնալանջին վրրա հրսկա նոճիներ
Եվ գիհիներ խրնկարկու՝
Որոնց մեջեն ան կանցնի նմա՛ն կայծակին:
Ի զո՛ւր ծաղկած վարդենին բռնել կ'ուզե քղանցքես
Հարսի պես.
Անոնց մեջեն ես կը վարգեմ սրրընթաց.
Ուսերս ամբողջ, ասպանդակներս ոսկեմած
Ծաղիկներ հիր կ'ողողեն…
Ես կը վարգեմ թամբին վրրա լուսեղեն
Ջերդ թառած
Շահեն:
Ահա պարեխը կու գա թումբ կանգնելու արշավիս,
Բայց իմ ձիս
Փայլակնաթափ դռույթին տակ կը քանդե զայն քար առ քար
Կը հեղու
Լեռն ի վար:
Ո՛ւր որ դոփե սմբակն՝ հոն կը բանա վիհ ծուխերու,
Ո՛ւր որ բաղխե լանջը գոռ՝ կը թոթափե փրշրրված
Կայծ:
Կը բարձրանա ամպին վրա իր կուտակած փոշիին.
Աստեղաբիբ կը լողա լուսալիքին մեջ բաշին.
Կը վրրնջե ցնծագին՝
Ռունգերը բաց
Անհունի՜ն:
Վա՛րը, այնտեղ, երանավետ այգիեն
Ցանկապատին վրա ծրռած ողկույզներու բիբեր մեծ
Ի զո՛ւր, ի զո՛ւր կը կանչեն
Ջիս իրենց.
Եվ ծառեն վար նուռ մը ճեղքված՝ բերնի պես՝
Կ'աղաղակե ետևես:

Եվ կիներ, վա՛րն, հովիտներու աղբյուրեն
Իզո՛ւր ինծի կ'երկարեն
Լույս սափորներ՝ ուր կըթեր են հեշտությունն
Իրենց մարմնույն
Եվ համբույրի մ'անձկությունով՝ համրեն
Գինին իրենց ծոցերուն:
Փոխան իրենց օրորին՝ երիվարիս ցունցը խեռ
Սիեցի,
Փոխան իրենց գըգվանքին՝ հոգիիս վրա լիզումներ
Բոցի:
Շուրջըս ի զուր ջըրվեժներ կը մոլեգնին ու կ'երգեն՝
Կաթի նման փըրփրադեզ,
Հետո մեղմիկ կը սահին զմրուխտ մարգին ընդմեջեն
Օձի պես.
Իրենց ջուրեն՝ ես ավելի կը սիրեմ
Գաղջ փըրփուրներն երիվարիս երախին՝
Ջոր խըլած բո՛ւռն քամին
Կը լըվա
Անոնցմով բոց աչքերս իմ, կամ արևուն երկնաձեմ
Աչքն հըսկա:

Վե՜ր, դեպի բարձո՛ւնքը, Բե՛գաս…
Կըռանակուռ լույս պայտերդ ահավասիկ կը թաղես
Պորտերուն մեջ ոպնիազ
Վիշապներուն.
Եվ դուն
Ջախջախելով հրեշներուն
Կուռ պատյանին մեղեսիկներն հըրակեզ՝
Կը ծառանա՜ս, կը ծառանա՜ս մոլեգին
Կատարն ի վեր հաղթական
Լերան:
Ընջող գազան մ'ավասիկ խըխընջյունեդ արթնցած
Նետվեցավ ծոցը վիհին

Զարհուրած:
Եվ անգրոներ ժայռերու կատարներեն կը թափին
Ձորերուն խորը մրթին:
Ահա փախչող վարազահավ մ'իր մախիզ
Խրլուրդ բզրքտող կրտուցեն,
Վերեն,
Շիթ մ'արյուն կայլակեց իմ գրլխարկիս
Արծվային
Փետուրին…
Ա՛լ քեզ համար ամայի՛ են գագաթները ահարկու.
Ո՛չ ջրրվեժի մրռունչ կա, ո՛չ հրրավեր կիներու.
Մեզ չի՛ հասնիր կալին մեջ պոռոչող ձայնն երինջին.
Կարծես արդեն մեր գլուխները աստղերու կամարին
Կը դիպչին:

Վե՜ր, վե՜ր, Բե՛գաս…
Բայց, հեռուն, ի՞նչ սպիտակ տարածություն լուսափառ
Ճառագայթեց աչքերուդ մեջ ամեհի.
Ցուրտ սրլաքներով դրժպրհի
Լուսնակին պես կ'արյունին ահա բիբերրս փարփառ.
Օ՜, Բե՛գաս,
Կատարներուն ձյունն է այս.
Ձրմեռներու մեջ բյուրավոր՝ բյուր աստղեր
Իրենց ծոցեն սառնաշիթ
Հո՛ն են, հո՛ն են տեղացեր
Ձյունն այս վճիտ:
Բե՛գաս,
Այդ ծովուն մեջ բյուրեղե
Նետվե՝
Դրլբնի լանջքով հորդե ուղիդ երկնահաս:
Լողա՜, լողա՜…
Անապատի ավազին մրրրիկներուն փոխարեն՝
Փորիդ ներքև կը փրրփրին

Մըրրիկնե՛րն այդ լուսեղեն
Ձյունին:
Նա՛վը եղիր կենդանի՝
Որ զիս առած կը տանի
Աստեղազարդ նավահանգիստն հեռակա
Երկնի:
Լողա՛, Բե՛գաս, լողա՛…
Մեր Երազին ճեղքե՛ ակոսը հրսկա:
Բացած փոսերը պայտերուդ լուսագին,
Հետքիդ վրրա, շուշանի պես թող ծաղկին:
Ի՛նչ փույթ թե ձյունն իր տակ ծածկած է հավետ
Ենգություններն անդունդին,
Եվ մենք կըրնանք ըլլալ հանկարծ գահավեժ.
Միշտ Աստղերո՛վ թաթախված պիտի իջնենք խորն ալքին
Ջերդ ջըրվեժ:
Բե՛գաս, Բե՛գաս, կաղնիացո՛ւր վիզըդ վես.
Ահավասիկ ձյունահյուս մ'աստվածաբնակ գագաթեն
Մըրըրկելով ճամբուն վրա փրփրուն փոշի մ'համորեն
Կու գա մեզ:
Ո՛հ, ի՜նչ պայքար, Բե՛գաս.
Անոր վրրա պերճասոսուդ կը խոյաս.
Առջի ոտքերդ լուսադըրոշմ պայտերով
Աշխույժով
Արդեն ահա փըխրուն ծոցին մեջ անոր
Կը մըխըրճին ահավոր…
Ո՜վ Ձիս-Աստված,
Այն հյուսն արդեն պորտիդ ներքև է լայնշի
Եղած
Փոշի:
Լողա՛, Բե՛գաս, լողա՛…
Ջգեցեր են պատմուճանն կույս տարրին փողփողուն,
Բուքը կ'հալի լանջքիդ տակ, ռունգերուդ մեջ բաբախուն:
Դե՛հ, խոյանք մ'ալ, ոստում մ'ալ,

Զի բարձունքները շողալ
Կը սկըսին,
Հորիզոնները ծավալ
Կը բացվին:
Դե՛հ, խոյանք մ'ալ, ոստում մ'ալ.
Ներպատակի կատարին աղամանդները անհալ
Շողացին.
Եվ իմ ձին
Փայլակելով Գաղափարն աչքերուն մեջ ոոշնական՝
Կոթողվեցավ-պինչերը բա՛ց արևուն–
Լերան
Գլխո՛ւն:

Օ՛, Բե՛գաս,
Կողերուդ մեջ գալարվող լիաթոք հևքըդ ահա
Ռունգերեդ դուրս՝ ողողեց հորիզոններն հեռակա:
Օ՛, Բե՛գաս,
Ահա Կապույտը վրձիտ՝ շողակնաշող ալիքով՝
Ջերդ ծով.
Ահա Արևն հրրամազ
Լոկ ի՛մ վրաս…
Տիրապետման մեջ լույսին կանգուն՝ թագն ենք աշխարհին,
Երկինքը թագը մերին.
Եվ մեր ներքև Երկիրն է՝ բուռ մը ցեխի հանգունակ,
Ամպերն են մեր ոտքի տակ՝
Որ ծույլ ծույլ կը սողան կայծակներով բեռնաբարձ.
Կը տեսնե՞ս վարը, հանկա՛րծ
Թուխ ամպրոպի մը խորին փայլակ մը աչքն ամեհի
Կը բանա,
Հետո դարձյալ՝ խուլ որոտ մ'արձակելով՝ կը թաղվի
Երկրիս ցեխին մեջ հրսկա:
Կը տարածվի քու խրխինջդ անհունին մեջ ալեկոծ,
Եվ աստղերուն ժայռակույտերն ոսկեզօծ

Շունչեդ ահա կ'արծարծվին
Իբրև բոց:

Բեգաս, ահա՛ վար կ'իջնեմ թամբիդ վրայեն վերստին:
Բաշերուդ հետ կը հանձնեմ անտառներն իմ մազերուն
Հովերո՛ւն.
Եվ կը թողում որ Մրրիկն իր պատմուճանը ծըփուն
Հագցընե հաղթ մարմինիս,
Եվ լոգցընե Արեգակն իր շողերով ոսկեզօծ
Աստվածացած միսըս բոց
Եվ հոգիս:
Տե՛ս, աշխարհիս զառամած քամակին վրա կոթողուն՝
Իր հերկերուն մեջ թափուր՝
Սիրտս, ուր հանճարըս կ'ապրի, կը սերմանեմ լիաբուռ.
Ի՛նչ որ Արևն ինձ կու տա՝ զայն կու տա միտքս Մարդուն.
Տե՛ս, աստղերու ժըպիտներ և հուր վարդեր անթառամ
Կը տեղամ
Որդիներուն մեջ կավի.
Կը տարածեմ Երկրիս վրա արշալույսի ծիրանին.
Մինչդեռ դյուրավ կըրնայի
Տարածել շուքն հասակիս՝ Երկրագունդին վրա փանաք
Ու խավարե՛լ զայն համակ:

Բեգա՛ս, Բեգա՛ս, այժըմ երբ ե՛ս կը պարզեմ
Առագաստները Մըտքիս լույսին վըրա ծովացած
Եվ քընարիս լարերով՝ քու բաշերովդ հյուսված՝
Կ'երգեմ
Արեգդեմ
Ազատությունը Մարդուն, և գերությունն Աստուծո,
Բեգա՛սդ իմ հաճո,
Դուն իմ քովիկըս կանգուն
Բաշերդ ու պոչդ հանձնելով ցըրտասարսուռ քամիին՝
Վիզըդ ծըռե սիրասուն,

Ծրոե՛, և քու առջի ոտքովրդ նրրբին
Փորե՛ ընդթափ կույս ձյունը կույս բարձունքին.
Փորե՛, Բե՛գաս, փորե՛, մինչև որ գրտնես
Լուսածաղիկ Էտրլվայսները անտես
Եվ ճարակիս – նոթի Մրտքիս հետ միասին –
Էտրլվայսներն Երազին:
Հոս, ձյուներուն ու լույսին
Մեջ թաթախված՝ խաղաղորեն կը ծաղկին
Էտրլվայսներն Երազին: